

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2023. június 7.
(OR. en)

9955/23

SOC 410
EMPL 287
ECOFIN 542
EDUC 239

FELJEGYZÉS

Küldi:	a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság
Címzett:	az Állandó Képviselők Bizottsága/a Tanács
Tárgy:	A 2023. évi országspecifikus ajánlásoknak, valamint a 2022. évi országspecifikus ajánlások végrehajtásának az értékelése: a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság véleménye – Jóváhagyás

A Tanács (EPSCO) 2023. június 12-i ülésén történő elfogadás céljából mellékelten továbbítjuk a delegációknak a fent említett véleményt.

A Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság

horizontális véleménye

az európai szemeszter 2023. évi ciklusáról

Preambulum

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) IX. és X. címének rendelkezései; a bizottságoknak az EUMSZ 148., 150. és 160. cikkében meghatározott megbízatása; valamint a bizottságok létrehozásáról szóló tanácsi határozatok alapján a Foglalkoztatási Bizottság (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság (SPC) megvizsgálta az EU Tanácsa által a foglalkoztatás, a készségek, a szociális védelem és a társadalmi befogadás terén kiadott vonatkozó országspecifikus ajánlások végrehajtásában a tagállamok által 2019 és 2022 között elért eredményeket¹.

Az Európai Bizottság által benyújtott vonatkozó javaslatok alapján és az EUMSZ 148. cikkével összhangban a bizottságok 2023-ban az európai szemeszter teljes ciklusán keresztül hozzájárultak *az euróövezet gazdaságpolitikájáról szóló új ajánlás, az együttes foglalkoztatási jelentés és az országspecifikus ajánlások* véglegesítéséhez is. Mindemellett tanácsi következtetéseket készítettek elő a 2023. évi éves fenntartható növekedési jelentésre, valamint a 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentésre válaszul.

¹ A bizottságok 2023-ban külön-külön megközelítést alkalmaztak a saját többoldalú felügyeleti tevékenységeik elvégzése során. Míg az SPC úgy döntött, hogy a legutóbbi, 2022-ben kiadott országspecifikus ajánlások terén elért eredményeket vizsgálja, az EMCO azt a megközelítést választotta, hogy több, még relevánsnak ítélt korábbi országspecifikus ajánlás terén elért eredményeket is felméri, és ezeket kiegészíti a nyomkövetési eszközei (például a foglalkoztatási teljesítményfigyelő és a szociális eredménytábla) alapján azonosított további kihívások vizsgálatával.

Összhangban a francia, a cseh és a svéd elnökségtől egymást követően kapott megbízatásokkal, és miután Belgium és Spanyolország javaslatot tett „*a társadalmi egyensúlyhiány kezelését célzó eljárás*” bevezetésére, az EMCO és az SPC 2023-ban azt is megvizsgálta, hogy miként lehetne megerősíteni az európai szemeszter szociális dimenzióját. A bizottságok – miután létrehozták a 2022 májusában kidolgozott véleményükben² említett kérdések további vizsgálatával megbízott közös munkacsoportot – *kulcsfontosságú üzeneteket* fogalmaztak meg, amelyekben összegezték a *társadalmi konvergenciával kapcsolatos keretnek* az európai szemeszterbe való lehetséges integrálásáról szóló technikai jelentés megállapításait³.

E vélemény **1. szakasza** a bizottságoknak az európai szemeszter irányítási szempontjaira vonatkozó átfogó álláspontját ismerteti. A **2. szakasz** a 2023. évi országspecifikus ajánlásokra vonatkozóan az Európai Bizottság által elfogadott, az EMCO és az SPC előtt 2023. május 25-én ismertetett javaslatokkal kapcsolatos észrevételeket tartalmazza. A **3. szakaszban** pedig a vonatkozó 2019–2022-es évi országspecifikus ajánlások végrehajtása és a kapcsolódó kihívások megoldása terén tett tagállami előrelépések vizsgálatának eredménye található, a két bizottság által a többoldalú felügyelet keretében végzett vizsgálatból származó tematikus üzenetek formájában. Az országspecifikus következtetéseket a **mellékletek** tartalmazzák.

² 9222/22 tanácsi dokumentum.

³ A közös munkacsoport által elkészített technikai jelentésen alapuló 9481/23 tanácsi dokumentum.

1. szakasz

Az európai szemeszter irányítási szempontjai

Az EMCO és az SPC az európai szemeszter 2023-as ciklusa során és különösen a Bizottság által megfogalmazott szakpolitikai iránymutatással összefüggésben üdvözölte a **„versenyképes fenntarthatóság” négy dimenziójának folytatódó átgondolását, a szociális jogok európai pillérének végrehajtására való összpontosítást, valamint a foglalkoztatásra, a készségekre és a szegénység csökkentésére vonatkozó 2030-as uniós és nemzeti kiemelt célok integrálását**⁴.

Ahogy az a 2019–2024-es időszakra szóló uniós stratégiai menetrendben⁵ is szerepel, a szociális jogok európai pillérének végrehajtására uniós és nemzeti szinten is kulcsfontosságú prioritásként kell tekinteni, megfelelően figyelembe véve a vonatkozó hatásköröket, valamint a szubszidiaritás és az arányosság elvét. Ebben az összefüggésben az európai szemeszternek – mint a Szerződéssel összhangban a gazdaság-, a költségvetési, a foglalkoztatás- és a szociálpolitikák összehangolására és felügyeletére szolgáló uniós keretnek – továbbra is **központi szerepet kell játszania a pillér tagállami végrehajtásának támogatásában**.

⁴ A 20–64 éves népesség legalább 78 %-ának foglalkoztatottnak kell lennie; a (25–64 éves) felnőttek legalább 60 %-ának évente részt kell vennie képzési tevékenységekben; a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát (2019-hez képest) legalább 15 millióval csökkenteni kell.

⁵ Az Európai Tanács a 2019. június 20-i brüsszeli ülésén megállapodott az EU következő ötéves menetrendjéről. „A 2019–2024-es időszakra szóló új stratégiai menetrend” meghatározza az Európai Tanács munkáját irányító kiemelt területeket és iránymutatást ad a többi uniós intézmény munkaprogramjaihoz.

A helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtása továbbra is az európai szemeszter részét képezi, többek között az azt célzó **REPowerEU terv** bevezetésével összefüggésben, hogy Európa gyorsan képes legyen csökkenteni a fosszilis tüzelőanyagokra utaltságát és fel tudja gyorsítani a zöld átállást⁶. Tekintettel arra a hatásra, amelyet a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek a szemeszteren belüli szakpolitikai irányítás alakítására gyakorolnak, az EMCO és az SPC újílag hangsúlyozza, hogy **az EPSCO Tanácsot minden olyan kérdésbe be kell vonni, amely a foglalkoztatáshoz, a készségfejlesztéshez, valamint a szociálpolitikai kihívásokhoz és prioritásokhoz kapcsolódik**, mivel így biztosítható a politikai iránymutatás, a szakpolitikai koherencia, valamint az e szakpolitikai területekkel kapcsolatos tagállami szintű reformokat és befektetéseket érintő felelősségvállalás és következetesség.

Az EMCO és az SPC a fentiekkel összhangban, miután üdvözölte, hogy a szemeszter 2021. évi ideiglenes kiigazításait követően **2022-ben újra egy hagyományosabb ciklusra került sor, a gazdaság-, a költségvetési, a foglalkoztatás- és szociálpolitikák közötti szorosabb koordináció kialakítására**⁷ szólít fel, tekintettel az Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborúja által befolyásolt, jelenlegi társadalmi-gazdasági kockázatok és szakpolitikai kihívások széles körére, valamint a méltányos zöld és digitális átállás, illetve a fenntartható és inkluzív növekedés biztosítására. Ezzel összefüggésben továbbra is kulcsfontosságú prioritás **az EPSCO és bizottságai által az európai szemeszterben betöltött szerep megerősítése** – a gazdasági kormányzás folyamatban lévő felülvizsgálatának fényében is –, el kell ismerni ugyanakkor, hogy **szükséges folytatni a bizottságok nyomonkövetési eszközeinek korszerűsítésére irányuló erőfeszítéseket, a szemeszter jelenlegi fókuszát a Szerződéssel összhangban kell tartani, és el kell kerülni az adminisztratív terhek kockázatát.**

⁶ 2022 májusában a Bizottság a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel szőló rendelet célzott módosítását javasolta annak érdekében, hogy a tagállamok meglévő helyreállítási és rezilienciaépítési terveibe REPowerEU-fejezeteket lehessen beépíteni. Az Európai Parlament és a Tanács között 2022. december 14-én létrejött politikai megállapodást követően a 2023. február 27-i (EU) 2023/435 rendelet hivatalossá tette az új REPowerEU-fejezetek beépítésének lehetőségét.

⁷ A Szerződésen alapuló vonatkozó hatáskörökkel, valamint a szubszidiaritás és az arányosság elvével összhangban.

Az európai szemeszter 2023. évi ciklusával párhuzamosan a társadalmi konvergenciával kapcsolatos keret lehetséges integrálásáról folytatott vizsgálatot, valamint a Bizottság által 2023. április 26-án előterjesztett, az uniós gazdasági kormányzási keret reformjára vonatkozó jogalkotási javaslatok nyugtázását⁸ követően, **az EMCO és az SPC üdvözölné, ha az ECOFIN Tanács bizottságaival technikai és politikai szinten közösen folytatott megbeszélésekre kerülne sor az európai szemeszter jövőjéről,**⁹ és többek között arról, hogy a megreformált uniós gazdasági kormányzásra irányuló javaslatokban hogyan fog megjelenni az, hogy a szociális jogok európai pillérének végrehajtása érdekében a foglalkoztatás, a készségek és a szociális terület terén strukturális reformokra van szükség.

A bizottságok nagyra értékelik **azt a lehetőséget, hogy hozzájárulhatnak a következő programozási ciklust megelőző, a kohéziós politika jövőjével kapcsolatos, folyamatban lévő gondolkodási folyamathoz**¹⁰, figyelembe véve, hogy e politika, valamint az európai szemeszter és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközön keresztül rendelkezésre álló kiegészítő finanszírozás között fontos kapcsolatok vannak. Az EMCO és az SPC azon a véleményen van, hogy a szociális jogok európai pillérében megfogalmazott törekvések fenntartása, valamint a 2030-ra kitűzött uniós és nemzeti kiemelt célok eléréséhez való aktív hozzájárulás érdekében fontos **további megbeszéléseket folytatni a kohéziós politika hatékonyságáról**, beleértve annak a szemeszter keretében kiadott országspecifikus ajánlásokkal való összehangolását is, és **át kell gondolni a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtása során levont tanulságokat, hogy azzal elő lehessen segíteni más uniós alapok kialakítását a jövőben.**

⁸ Online elérhető; megfogalmazására az ECOFIN Tanács 2023. március 14-i ülésén jóváhagyott, „Íránymutatások az uniós gazdasági kormányzási keret reformjához” című tanácsi következtetések alapján került sor.

⁹ Ezzel összefüggésben a Gazdaságpolitikai Bizottság 2023. május 16-i ülésén a Gazdaságpolitikai Bizottság több tagja az EPSCO és az ECOFIN bizottságai közötti együttműködés megerősítésére szólított fel.

¹⁰ 2023 januárjában megkezdte munkáját a kohéziós politika jövőjével foglalkozó magas szintű munkacsoport (az uniós kohéziós politika jövőjével foglalkozó magas szintű szakértők csoportja, HLG 4). A csoportban a tudományos élet, a nemzeti, regionális és helyi hatóságok, a szociális partnerek és a civil társadalom személyes minőségében kinevezett 18 képviselője vesz részt. A magas szintű munkacsoport jelentése 2024 elejére várható. A Bizottság várhatóan 2025 közepén fogadja el a következő többéves pénzügyi keretre vonatkozó javaslatokat. Ezzel összefüggésben az EMCO és az SPC 2023. május 11-én tartotta meg első véleménycseréjét.

Végezetül, az EMCO és az SPC átfogó megbeszéléseket tartott az európai szociális partnerekkel és a civil társadalmi szervezetek képviselőivel többek között a tavaszi csomagról is, amiből egy olyan konstruktív és érdemi párbeszéd alakult ki, amelynek eredményeit e vélemény előkészítése során is figyelembe vettük. A bizottságok szerint a gazdaság-, foglalkoztatás- és szociálpolitikai koordináció és a végrehajtás sikere szempontjából **kulcsfontosságú, hogy a szociális partnerek, a civil társadalom képviselői és az egyéb érdekelt felek kellő időben és érdemben részt vegyenek az európai szemeszter és a döntéshozatali ciklus valamennyi szakaszában folytatott munkában.**

2. szakasz

A 2023. évi országspecifikus ajánlásokra vonatkozó bizottsági javaslatok értékelése

A 2023. évi országspecifikus ajánlásokra vonatkozó, a Bizottság által 2023. május 24-én elfogadott javaslatok közzététele messzemenően **megerősítette azt a megközelítést, amelyet a Bizottság 2022-ben a tagállamoknak szóló szakpolitikai iránymutatással kapcsolatban kialakított.** A bizottságok nyugtázzák, hogy **az EPSCO Tanács hatáskörébe tartozó területekre vonatkozó országspecifikus ajánlások száma továbbra is alacsonyabb, mint a szemeszternek a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz bevezetését megelőző ciklusaiban,** összhangban a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek átfogó jellegét figyelembe vevő „egyszerűsített” megközelítéssel.

Az EMCO és az SPC nyugtázza továbbá, hogy a **valamennyi tagállam számára javasolt „horizontális” országspecifikus ajánlások számára viszonylag magas**, különösen ami a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásokat a magas inflációval és a megnövekedett energiaárakkal szemben védő célzott költségvetési intézkedéseket, a zöld készségek elsajátítását, valamint a kohéziós politikai programok és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtását illeti, beleértve az új REPowerEU-fejezetek véglegesítését is. A bizottságok üdvözlik a szemeszter egyszerűsítésének biztosítását célzó erőfeszítéseket, ugyanakkor úgy vélik, hogy **meg kell őrizni az országspecifikus ajánlások országspecifikus jellegét, különös tekintettel a foglalkoztatási és szociális kérdésekre vonatkozóan javasolt országspecifikus ajánlások alacsonyabb számának fényében**. A bizottságok ismételten hangsúlyozzák, hogy az éves többoldalú felügyeleti és vizsgálati tevékenységeik részeként fontos nyomon követni a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek szerinti foglalkoztatási és szociális reformok végrehajtását.

A 2023. évi országspecifikus ajánlásokra vonatkozó javaslatok megvitatása során a **Gazdaságpolitikai Bizottsággal és a póttagjai összetételében ülésező Gazdasági és Pénzügyi Bizottsággal folytatott együttműködés számos horizontális jellegű szakpolitikai kérdés hatékony vizsgálatát lehetővé tette**. A bevett gyakorlatnak megfelelően az oktatáshoz, a képzéshez és a készségfejlesztéshez kapcsolódó országspecifikus ajánlások megvitatására az EMCO-ban került sor az Oktatási Bizottság tagjainak részvételével. Az egészségügyi vonatkozású országspecifikus ajánlásokat az SPC vizsgálta nemzeti szakértők részvételével. **Az EMCO és az SPC hangsúlyozza, hogy az országspecifikus ajánlásoknak a bizottságokban történő megvitatására és véglegesítésére rendelkezésre álló idő rendszeresen nagyon szűkös, ami negatív hatást gyakorol a bizottságok azon képességére, hogy érdemi többoldalú megbeszéléseket tudjanak folytatni, ezért a bizottságok a szemeszter későbbi ciklusai időrendjének komoly átgondolására szólítanak fel.**

3. szakasz

Az EMCO-nak és az SPC-nek a többoldalú felügyelet keretében végzett vizsgálatokból eredő legfontosabb megállapításai a releváns korábbi országspecifikus ajánlások végrehajtásával kapcsolatban

A többoldalú felügyelet a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság egyik alapvető feladata az európai szemeszter keretében¹¹. Magában foglalja többek között¹² a Tanács által a szemeszter korábbi ciklusaiban kiadott országspecifikus ajánlások nyomán kezdeményezett reformok és beruházások alapos értékelését. Az EMCO és az SPC által végzett többoldalú felügyeleti tevékenységek így nagyon fontos szerepet játszanak a tagállamok reformtörekvéseinek támogatásában azáltal, hogy a Tanács tájékoztatása céljából lehetővé teszik a szakpolitikai ismeretek és a bevált gyakorlatok cseréjét, valamint elősegítik az országspecifikus kihívások közös értelmezését.

¹¹ Az EMCO esetében e tevékenység jogalapja az EUMSZ 148. és 150. cikke, az SPC esetében pedig az EUMSZ 160. cikke. Az (1466/97/EK rendeletet módosító) [1175/2011/EU rendelet](#) az EMCO-t és az SPC-t azon releváns bizottságok között sorolja fel, amelyeket – hatásköreiknek megfelelően – be kell vonni az európai szemeszter folyamatába. A bizottságokat létrehozó két tanácsi határozat (az EMCO esetében a 2000/98/EK határozatot hatályon kívül helyező [\(EU\) 2015/772](#) határozat; az SPC esetében pedig a 2004/689/EK határozatot hatályon kívül helyező [\(EU\) 2015/773](#) határozat) szintén tartalmazzák azt a megbízást, hogy saját területükön járuljanak hozzá az európai szemeszter valamennyi aspektusához.

¹² Az EMCO esetében a többoldalú felügyelet keretében végzett tevékenységek három csoportra bonthatók: i. „az országspecifikus ajánlások vizsgálata” a korábbi országspecifikus ajánlások alapján, valamint – bizonyos években – a bizottság nyomonkövetési eszközei által azonosított megállapítások alapján; ii. „tematikus vizsgálatok” az EPSCO Tanács által elfogadott és minden tagállamnak címzett tanácsi ajánlások alapján; és iii. „a szociális párbeszéd vizsgálata” a 7. foglalkoztatási iránymutatás rendelkezései alapján. Az SPC „az országspecifikus ajánlások vizsgálata” mellett – ad hoc megállapodások alapján – gyakran megvitatja tanácsi ajánlások végrehajtását is (pl. a nemzeti tervek megvitatása).

Az SPC 2023-ban – miután 2022 óta a szemeszter újra a hagyományos, ám egyszerűsített módon zajlik – **visszatért a hagyományos megközelítéshez, azaz hogy csak a legfrissebb** (tehát 2022-ben kiadott) **országspecifikus ajánlásokat értékeli**¹³, míg az EMCO úgy döntött, hogy az új **2022. évi országspecifikus ajánlások mellett néhány olyan kiegészítő kihívást is megvizsgál**, amelyeket a nyomkövetési eszközei és a 2019–2020-as országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények alapján azonosított. Az EMCO és az SPC továbbá – a 2020-ban kialakított sikeres gyakorlatot követve – együttesen megvizsgált néhány 2022. évi, közös érdekűnek minősülő országspecifikus ajánlást. Ezzel egyidejűleg **2023-ban is előtérben maradt a tematikus dimenzió**, mégpedig a bizottságok hatásköreibe tartozó minden egyes szakpolitikai területen végzett **mélyreható megbeszélések formájában**. A két bizottságban folytatott megbeszélések tematikus aspektusait felhasználtuk az e szakaszban ismertetett horizontális következtetések előkészítése során.

2023 első félévében az EMCO és az SPC **76 országspecifikus vizsgálatot végzett**, amelyek közül 5, mindkét bizottságot érintő területre vonatkozó vizsgálatot együttesen hajtottak végre. Az oktatással, a képzéssel és a készségfejlesztéssel kapcsolatos vizsgálatokat (összesen 19-et) az EMCO az Oktatási Bizottság küldötteinek részvételével végezte, míg az EMCO által a szociális párbeszédről készített vizsgálatokban (összesen 7-ben) az uniós szociális partnereknek és azok néhány nemzeti tagszervezetének a képviselői vettek részt. Az egészségügy területét érintő vizsgálatokat (összesen 5-öt) az SPC végezte az egészségügyi minisztériumok nemzeti képviselőinek aktív részvételével. Valamennyi országspecifikus vizsgálat esetében először a legutóbb hozott intézkedésekről szóló tagállami jelentések alapján készült értékelés, majd ezen intézkedések egyéb tagállamok, illetve a Bizottság általi értékelése következett. Az országspecifikus következtetéseket a bizottságok kölcsönösen elfogadták, és azok e vélemény mellékletét képezik.

¹³ 2020-ban a bizottságok csak a 2019. évi országspecifikus ajánlások végrehajtását értékelték, a Covid19-világjárvány miatt főként írásbeli eljárás keretében. 2021-ben a bizottságok megállapodtak abban, hogy felülvizsgálják a 2020. évi (a Covid19-világjárványra összpontosító) országspecifikus ajánlások végrehajtását, kiegészítve a vonatkozó 2019. évi országspecifikus ajánlások egy részével (ezek strukturálisabb, még releváns kérdésekre vonatkoztak). 2022-ben ismét az előző évi megközelítést követték, azt némiképp módosítva ugyan a vizsgálatok számának csökkentése, valamint az országspecifikus ajánlások 2021. évi hiányának figyelembevétele érdekében: míg az EMCO a nyomkövetési eszközeit használta fel a 2020. és 2019. évi országspecifikus ajánlások relevanciájának értékelésére és a korábbi ajánlásokban nem szereplő lehetséges „felmerülő kihívások” azonosítására, az SPC felkérte a tagállamokat, hogy vessék alá magukat a vizsgálatnak, és a vizsgálatokat a szakpolitikai területekről folytatott mélyrehatóbb tematikus megbeszélésekkel erősítette meg.

3.1. Reformok a szociális párbeszéd terén

Az EMCO 2022. november 7-én az európai és a nemzeti szociális partnerekkel közösen elvégezte a szociális párbeszéd éves vizsgálatát. Annak érdekében, hogy a foglalkoztatási iránymutatások fényében értékelni lehessen a szociális párbeszéd minőségét és hatékonyságát, a 2022. évi vizsgálatot kiegészítette a szociális párbeszédnek a klímasemlegességre való méltányos átállás biztosításában betöltött szerepéről szóló tematikus vita, valamint az intézményi keretekre, a szociális partnerek szakpolitikai döntéshozatalba való bevonására és a szociális partnerek kapacitására vonatkozó néhány nemzeti példa megvitatása.

A résztvevők a tematikus vita során kiemelték, hogy a klímasemleges gazdaságokra és társadalmakra való átálláshoz összkormányzati és a társadalom egészére kiterjedő megközelítésre van szükség. Ezért kulcsfontosságú annak biztosítása, hogy a szociális partnerek egyeztethessenek a folyamatok élén álló szereplőkkel, és részt vehessenek a nemzeti közigazgatások különböző szerveiben és szintjein folyó munkában. Ezzel összefüggésben néhány tagállam elismerte, hogy további erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy megfelelő konzultációs keretek jöjjenek létre főként a szociális partnerek, valamint az energiaügyi és éghajlat-politikai hatóságok közötti konzultációk céljára, a nemzeti energia- és klímatervek 2023–2024-es aktualizálása érdekében. Ugyanakkor azt is hangsúlyozták, hogy tekintettel az átállási folyamat sokrétű jellegére és arra, hogy számos különböző átalakulásra van szükség, a civil társadalmi szervezetekkel is külön és szisztematikus konzultációkat kell folytatni. Hangsúlyozták továbbá a zöld átállás helyi dimenzióját, kiemelve, hogy a közösségeket be kell vonni a helyi gazdaságokra valószínűleg jelentős hatást gyakorló projektek kidolgozásába.

A munkáltatók képviselői mindenekelőtt a digitális és a zöld átállás közötti kölcsönhatást hangsúlyozták, valamint az ágazati dimenzió fontos szerepét, különösen a munkaerőnek a környezetbarátabb termeléssel kapcsolatos továbbképzésével és átképzésével kapcsolatban. Rámutattak, hogy a nemzeti képzési politikák részeként javítani kell a tantervek és képesítések kialakítását és a változó munkaköri igényekhez való hozzáigazíthatóságát, mivel ez kulcsfontosságú elem az uniós szintű koordináció és a teljesítmény-összehasonlításon alapuló tanulás megerősítése szempontjából. A közelmúltban elfogadott, a fenntarthatósággal kapcsolatos kompetenciákra vonatkozó, GreenComp elnevezésű referenciakeretet is megemlítették mint olyan fontos új eszközt, amelyet 2023 folyamán az EMCO-n belüli koordináció részeként tovább kell vizsgálni. Kiemelték a jövőbeli készségigények értékelésének összetettségét, valamint ehhez kapcsolódóan a készségigény-előrejelzési eszközök megerősítésének fontosságát. A szakszervezetek hangsúlyozták továbbá azt a szerepet, amelyet a munkavállalói mobilitás játszhat a jelenlegi és jövőbeli szakemberhiányok kezelésében.

A tematikus megbeszélés során szóba kerültek az Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborúja által az energiaárakra gyakorolt hatások is. A résztvevők megemlítették az adózás szerepét, a szociális védelmet, valamint azt, hogy a háztartásokat és a vállalatokat támogató intézkedéseknek gondosan a rászorulókra kell irányulniuk, ugyanakkor egyes szociális partnerek és tagállamok azon véleményüknek adtak hangot, hogy egy SURE-hoz hasonló mechanizmus alkalmas lehetne az emelkedő energia- és élelmiszerárak európai gazdaságra gyakorolt hatásának enyhítésére vagy a méltányos zöld átállás hatékony előmozdítására. Megemlítették továbbá, hogy be lehetne vezetni egy ideiglenes árplafon-mechanizmust az európai gázpiacon.

Kiemelték azt is, hogy megfelelően kell felhasználni azokat a többletforrásokat, amelyekhez a kormányok a magas inflációval összefüggésben, a nyersanyagokra és egyéb termékekre kivetett adók révén jutottak.

A nemzeti szociális partnerek fontos szerepet játszanak e megbeszélésekben, tekintettel az energiaváltságra adott – többek között a szociális védelem finanszírozásával kapcsolatos – szakpolitikai válaszok és a többek között a bérekről és a képzésben való részvételről szóló kollektív tárgyalásaik közötti átfedésekre.

Az országspecifikus vizsgálatok rávilágítottak arra, hogy a szociális párbeszéd intézményi kerete – nagyon kevés tagállam kivételével – minden tagállamban több mint megfelelő. Mindazonáltal változatlanul rendkívül fontos, hogy a szociális partnerek részvétele ne csupán formáság legyen, továbbá a teljes szakpolitikai döntéshozatali folyamat során biztosítani kell a kellő időben történő, érdemi konzultációs folyamatot. A konzultációk minőségét javíthatja az is, ha azokat a javasolt jogszabály tényeken alapuló megállapításai és előzetes hatásvizsgálatai támasztják alá.

Azt is megjegyezték, hogy különösen válságok – mint például a Covid19-világjárvány, valamint az emelkedő energia- és élelmiszerárak által kiváltott válságok – idején változatlanul kulcsfontosságú egyensúlyba hozni egyrészt azt, hogy a kormányoknak haladéktalanul reagálniuk kell a gazdaságok és társadalmak felmerülő igényeire, másrészt pedig azt, hogy érdemi módon be kell vonni a szociális partnereket, megfelelő időt biztosítva számukra a hozzájárulásra. Ebben az összefüggésben a kapacitásépítés is fontos szerepet játszik, mivel azon szociális partnerek előtt, amelyek nem rendelkeznek elegendő kapacitással, további akadályok állnak a tájékoztatáson alapuló konzultációkban való gyors bevonásukat illetően.

Egyes tagállamokban továbbra is aggasztóan gyenge a kollektív tárgyalások hatóköre – különösen a magánszektorban –, míg más tagállamokban a tagok számának csökkenése figyelhető meg. Egyes esetekben továbbra is problémát jelent a szociális partnerek reprezentativitásának helyes értékelése. Az érintett tagállamok számára fontos lesz, hogy az ESZA+ keretében 2021 és 2027 között felhasználható forrásokat hatásos módon használják fel a szociális partnerek kapacitásépítésére. Emellett a megfelelő minimálbérekről szóló új uniós irányelvvel összhangban egyes tagállamoknak fokozniuk kell az arra irányuló erőfeszítéseiket, hogy jobb feljogosító feltételeket biztosítsanak, és cselekvési tervet kell kidolgozniuk a kollektív tárgyalásokra vonatkozóan.

3.2. A munkaerőpiaci szegmentáció, a munkát terhelő adók és a be nem jelentett munkavégzés területét érintő reformok

Az EMCO 2023. március 10-én elvégezte a munkát terhelő adókról és a munkaerőpiaci szegmentációról szóló éves vizsgálatát, amely a 2019 és 2022 közötti időszakra vonatkozó releváns országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények értékelését, valamint a foglalkoztatási teljesítményfigyelő és a szociális eredménytábla révén azonosított további kihívások kezelését célozta¹⁴. Az országspecifikus vizsgálatok mellett tematikus megbeszélésre került sor a 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentés fő megállapításai alapján.

a) A munkát terhelő adók

Az energia- és élelmiszerárakban az Ukrajna elleni orosz agresszió miatt bekövetkező emelkedés nyomán 2022-ben számos tagállamnak intézkedéseket kellett bevezetnie az infláció háztartásokra és munkavállalói jövedelmekre gyakorolt hatásának enyhítése érdekében. Míg egyes országok a rendelkezésre álló költségvetési mozgásteret használták ki, mások a rendelkezésre álló forrásokat növelték például azáltal, hogy adókat vetettek ki az energiavállalatok extraprofitjára. Néhány ország az adósávok felülvizsgálata révén kezelte az alacsonyabb jövedelmek melletti adóemelkedés („adófék”) kockázatát.

¹⁴ A 2023. évi többoldalú felügyeleti gyakorlatra vonatkozóan elfogadott operatív szabályokkal összhangban, tekintettel a széles körű megközelítésre, amelynek keretében a gyakorlat több országspecifikus ajánlásra és a további kihívásokra is kiterjed, a tagállamok minden vizsgálat esetében lehetőséget kaptak arra, hogy ne vegyenek részt, amennyiben elismerik, hogy az elmúlt 12 hónapban „nem történt előrelépés”. **Belgium, Lettország és Szlovénia** úgy döntött, hogy nem vesz részt a vizsgálatban. **Olaszország és Szlovákia** az adózásra vonatkozó 2022. évi országspecifikus ajánlásuk szélesebb hatóköre miatt úgy döntött, hogy nem vesz részt a vizsgálatban.

Mindazonáltal számos tagállamban előrelépés is történt, mégpedig az adórendszer környezetbarátabbá tétele és a fenntartható növekedést támogató jellegének fokozása terén, a környezetbarát tevékenységekre irányuló ösztönzők és a fosszilis tüzelőanyagok felhasználását visszatartó tényezők kombinációja révén. Az inkluzív növekedés támogatásával összefüggésben ugyanakkor számos tagállamban továbbra is jelentős mozgástér adódik az adóknak a munkáról való elmozdítására, valamint az adó- és szociális ellátórendszer javítására. A jól megtervezett marginális adókulcsok ösztönözhetik a munkaerőpiaci részvételt, különösen a második keresők esetében, és a munkaidő növekedését eredményezhetik. Ezenkívül az alacsony bérezésű munkavállalókat terhelő adók sok tagállamban továbbra is magas.

b) Munkaerőpiaci szegmentáció

A munkaerőpiaci szegmentáció továbbra is az összes tagállamban érint bizonyos csoportokat, különösen a fiatalokat, a nőket, a migránsokat és az alacsony képzettségű személyeket. Egyes esetekben még mindig jelentős a nem önként vállalt részmunkaidős foglalkoztatás, és alacsony a határozott idejű munkaszerződésekről határozatlan idejű munkaszerződésekre való áttérés aránya. 2022 folyamán számos tagállam folytatta az arra irányuló erőfeszítéseit, hogy tipikus foglalkoztatási formaként a határozatlan idejű munkaszerződéseket ösztönözze, többek között a határozott idejű munkaszerződésekre és más atipikus foglalkoztatási formákra vonatkozó foglalkoztatásvédelmi jogszabályok szigorításával. Az atipikus foglalkoztatási formák és az önfoglalkoztatás alkalmazásával kapcsolatos visszaélések elleni fellépés, valamint a be nem jelentett munkavégzés kezelése továbbra is kiemelt jelentőséggel szerepel számos tagállam szakpolitikai menetrendjében.

Ennek érdekében a gyakoribb munkaügyi ellenőrzések mellett további követelményeket vezettek be a határozott idejű foglalkoztatás bizonyos formáinak, például a nulla órás szerződéseknek az alkalmazására vonatkozóan. Fennáll azonban a veszélye annak, hogy a csupán egyetlen szerződéstípust érintő jogszabályok nem alkalmasak a munkaerőpiaci szegmentáció hatékony kezelésére, mivel előfordulhat, hogy pusztán azt idézik elő, hogy a munkáltatók az atipikus szerződések más típusait kezdik el előnyben részesíteni. Az üzleti ciklus ingadozásaival összefüggésben szükséges bizonyos fokú munkaerőpiaci rugalmasság megőrzésével egyidejűleg a reformoknak olyan koherens keret létrehozására kell irányulniuk, amely előmozdítja a határozatlan idejű szerződéseket, elősegíti a határozott idejű munkaszerződésekről a határozatlan idejű munkaszerződésekre való áttérést, ösztönzi a munkahelyi képzést, biztosítja a szociális védelemhez való hozzáférést mindenki számára, és a vállalatok számára egyenlő versenyfeltételeket teremt.

3.3. Az oktatás, a képzés és a készségek területét érintő reformok

Az EMCO 2023. március 30-án és április 13-án az Oktatási Bizottsággal (EDUC) közösen elvégezte az oktatásra és a készségekre irányuló éves vizsgálatát, amely a 2019 és 2022 közötti időszakra vonatkozó releváns országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények értékelését, valamint a foglalkoztatási teljesítményfigyelőben és a szociális eredménytáblában azonosított további kihívások kezelését célozta¹⁵. Az országspecifikus vizsgálatok mellett tematikus megbeszélésre került sor a 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentés megállapításai, valamint egy esettanulmány alapján, amelyet Írország nyújtott be.

A tagállamokban az oktatási és képzési eredményeket továbbra is nagyban befolyásolja a tanulók társadalmi-gazdasági háttere. A meglévő különbségek fő oka továbbra is a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzet, a migráns háttér, a kisebbségi csoporthoz tartozás vagy a vidéki területen lévő lakóhely. A hátrányos helyzetű tanulók más csoportokhoz képest nagyobb valószínűséggel teljesítenek alul az olvasás, a matematika és a természettudományok terén, és nagyobb valószínűséggel hagyják el korán az oktatást vagy képzést. Ezenkívül a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel továbbra is átlag alatti a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek és a kiszolgáltatott csoportok esetében. Míg 13 tagállam már teljesítette az európai oktatási térségnek a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányára vonatkozó 2030-as célkitűzését, néhány ország elmarad a többitől. A nemek közötti egyenlőtlenségek számos országban jelentősek és növekednek. Bár a nők a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát tekintve összességében felülmúlják a férfiak teljesítményét, a TTMM területén kisebb arányban képviseltetik magukat. A tagállamoknak egyre nagyobb tanárhiánnyal kell szembenézniük, különösen a TTMM tantárgyak terén, valamint a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű területeken.

¹⁵ A 2023. évi többoldalú felügyeleti gyakorlatra vonatkozóan elfogadott operatív szabályokkal összhangban, tekintettel a széles körű megközelítésre, amelynek keretében a gyakorlat több országspecifikus ajánlásra és a további kihívásokra is kiterjed, a tagállamok minden vizsgálat esetében lehetőséget kaptak arra, hogy ne vegyenek részt, amennyiben elismerik, hogy az elmúlt 12 hónapban „nem történt előrelépés”. **Ciprus, Németország és Magyarország** úgy döntött, hogy nem vesz részt a vizsgálatban.

A fent említett kihívásokra válaszul a tagállamok olyan reformokat hajtottak vagy hajtanak végre, amelyek célja az intézkedések célzottabbá tétele a kiszolgáltatott csoportok vonatkozásában és a minőségi oktatáshoz való hozzáférés terén mutatkozó regionális különbségek kezelése, valamint a felsőoktatás korszerűsítése, többek között a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközön, a kohéziós politikai alapokon és az Igazságos Átmenet Alapon keresztül. Emellett folyamatban vannak arra irányuló erőfeszítések is, hogy a digitális kérdésekkel, a környezetvédelemmel és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos oktatás már egészen korai szakasztól kezdve beépüljön a tantervekbe.

A tagállamok amellett, hogy fokozzák a tanárok készségeinek, különösen a digitális készségeknek a fejlesztésére irányuló erőfeszítéseiket, a tanárhiány kezelésére irányuló intézkedéseket is foganatosítanak, többek között a tanári hivatás vonzerejének növelése és a tanári szakmához vezető alternatív utak bevezetése révén. A készségek európai évének meghirdetése példa nélküli lehetőséget kínálhat a tagállamok számára arra, hogy felhívják az uniós polgárok figyelmét készségeik fejlesztésének fontosságára, többek között a 2030-ra kitűzött kiemelt uniós cél és a készségekre vonatkozó kapcsolódó nemzeti célok elérése érdekében. Az adatok azt mutatják, hogy továbbra is különbségek tapasztalhatók a felnőttképzésben való részvétel terén: azon személyek, akiknek vélhetően nagyobb szükségük lenne rá – például az alacsonyabban képzettek –, sokkal kisebb arányban vesznek részt a képzésben, mint a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők. A tanulásban való részvétel aránya a vidéki területeken élők esetében is alacsonyabb, ami arra utal, hogy javítani kell a képzési infrastruktúrát, és folytatni kell a távtanulásba való beruházást.

Bár mindegyik tagállam fokozza erőfeszítéseit, a digitális készségekre még nagyobb hangsúlyt lehetne fektetni a képzési politikák keretében, különösen azokban az országokban, ahol a legalább alapvető digitális készségekkel rendelkező felnőttek aránya alacsony. Ezekben az esetekben emellett továbbra is foglalkozni kell a digitális készségek terén fennálló hiányosságokkal is, különösen, ha azok nőket, alacsony képzettségű személyeket, munkanélkülieket, illetve gazdaságilag nem aktív személyeket érintenek.

Több tagállam is bevezetett vagy tervez bevezetni továbbképzési és átképzési politikákat, amelyek célja a nagy kereslettel bíró ágazatokban (például az egészségügyben) tapasztalható növekvő szakemberhiány kezelése, a készségkereslet és -kínálat közötti eltérések kezelése, valamint a munkaerő készségeinek hozzáigazítása a munka változó világához, többek között az ESZA+ és a NextGenerationEU keretében rendelkezésre álló források segítségével. A mikrotanúsítványok és az egyéni tanulási számlák alkalmazását egyre nagyobb mértékben tesztelik a tanulási lehetőségek hozzáférhetőbbé, rugalmasabbá és az egyének igényeihez jobban igazodóvá tételének eszközeként. A feszes munkaerőpiacokkal és az alacsony munkanélküliséggel összefüggésben a tagállamok egyre több olyan képzési intézkedést vezetnek be, amelyek elsősorban a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévőket célozzák, akiknek a potenciálja továbbra is kiaknázatlan.

Ezenkívül egyre inkább tisztában vannak a jól működő és megbízható készségigény-előrejelzési eszközök fontosságával. Egyes esetekben továbbra is a készségekkel kapcsolatos információgyűjtési rendszereknek az oktatási és képzési politikákba történő jobb integrálása jelenti a kihívást.

3.4. Az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák és az állami foglalkoztatási szolgálatok területét érintő reformok

Az EMCO 2023. március 31-én elvégezte az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákra és az állami foglalkoztatási szolgálatokra (áfsz) irányuló éves vizsgálatát, amely a 2019 és 2022 közötti időszakra vonatkozó releváns országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények értékelését, valamint a foglalkoztatási teljesítményfigyelőben és a szociális eredménytáblában azonosított további kihívások kezelését célozta¹⁶. Az országspecifikus vizsgálatok előtt tematikus megbeszélésre került sor a 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentés fő megállapításai, az áfsz-ek hálózatának elnökétől kapott észrevételek, valamint Franciaországnak a hosszú távú munkanélküliségtől mentes területekre vonatkozó projektjéről tartott beszámolója alapján.

¹⁶ A 2023. évi többoldalú felügyeleti gyakorlatra vonatkozóan elfogadott operatív szabályokkal összhangban, tekintettel a széles körű megközelítésre, amelynek keretében a gyakorlat több országspecifikus ajánlásra és a további kihívásokra is kiterjed, a tagállamok minden vizsgálat esetében lehetőséget kaptak arra, hogy ne vegyenek részt, amennyiben elismerik, hogy az elmúlt 12 hónapban „nem történt előrelépés”. **Bulgária** és **Magyarország** úgy döntött, hogy nem vesz részt a vizsgálatban.

2022-ben a foglalkoztatás valamennyi európai tagállamban tovább nőtt. Az EU-27 foglalkoztatási rátája 2022 negyedik negyedévében 74,9 % volt, amely két százalékponttal meghaladta a világjárvány előtti szintet. Mindazonáltal továbbra is jelentős különbségek tapasztalhatók az egyes tagállamok és a különböző társadalmi-gazdasági csoportok között. További erőfeszítésekre van szükség a minőségi foglalkoztatási lehetőségek előmozdítása, valamint a nők, a fiatalok, továbbá az alacsony képzettségű, a fogyatékkal élő, a migráns háttérű és az etnikai kisebbségekhez tartozó személyek foglalkoztatási rátájának növelése terén annak érdekében, hogy teljesüljenek a szociális jogok európai pillérének megvalósítására irányuló cselekvési tervben 2030-ra kitűzött foglalkoztatási célok. A kedvező munkaerőpiaci fejlemények összefüggésében a tartós munkanélküliség enyhe növekedése aggodalomra ad okot.

Az európai gazdaságok túlnyomó többségét érintő munkaerő- és szakemberhiány ugrásszerű növekedésével szembeesülve a tagállamok és állami foglalkoztatási szolgálataik egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek a képzési politikákra, különösen a zöld és digitális készségek tekintetében, valamint a nagyobb kereslettel bíró foglalkozásokra és ágazatokra (pl. egészségügy és turizmus), többek között a fenntartható munkaerőpiaci átmenet előmozdítása érdekében. Tisztában vannak ugyanakkor azzal, hogy fontos javítani a legkiszolgáltatottabb csoportoknak nyújtott támogatás minőségét, és ennek érdekében intézkedéseket vezettek be, különösen a pályaorientáció és a tanácsadás, valamint a tájékoztatás megerősítésére irányulóan.

Ennek ellenére számos európai tagállamban továbbra is jóval 40 % alatt van azon álláskereső aránya, akik részt vesznek a munkaerőpiaci szakpolitikai beavatkozásban, és az aktív munkaerőpiaci szakpolitikákra fordított kiadások a GDP kevesebb mint 2 %-át teszik ki, ami arra utal, hogy több jól megtervezett intézkedést kell hozni és fokozni kell az inkluzivitásuk növelésére irányuló erőfeszítéseket. E tekintetben a tagállamok törekednek az áfsz-ek által nyújtott szolgáltatások és az áfsz-ek kapacitásának javítására, többek között digitális eszközök, valamint jobb munkaerőpiaci és készségigény-előrejelzési eszközök révén. Az áfsz-ek szervezeti érettsége és kapacitása azonban továbbra sem egyforma a tagállamokban, és további erőfeszítésekre van szükség többek között a más szereplőkkel, például az oktatási és képzési intézményekkel és a munkáltatókkal való partnerségek és együttműködés javítása érdekében.

A kohéziós alapok keretében, valamint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz végrehajtása révén biztosított támogatás számos tagállamnak nyújt segítséget az aktív munkaerőpiaci szakpolitikák végrehajtása során felmerülő fő kihívások kezelésében. A szakpolitikák kialakítása szempontjából azonban hasznos lehet a korábbi beavatkozások szisztematikusabb értékelése.

3.5. Reformok a nők munkaerőpiaci részvételének területén a kisgyermekkorú neveléshez és gondozáshoz, valamint a tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáférés révén

Az EMCO és az SPC 2023. május 24-én a 2019 és 2022 közötti időszakra vonatkozó releváns országspecifikus ajánlások végrehajtása terén elért eredmények értékelése céljából elvégezte éves vizsgálatát a kölcsönös érdeklődésre számot tartó kérdésekről, mindenekelőtt a szociális védelemről, a jövedelemtámogatásról, valamint a szolgáltatásokhoz való hozzáférésről, a szolgáltatásokhoz kapcsolódóan a nők munkaerőpiaci részvételére összpontosítva. A vizsgálat alapjául a Bizottság tematikus beszámolója szolgált, amely szintén a 2023. évi együttes foglalkoztatási jelentés megállapításain alapult.

Számos uniós országban még mindig jelentős különbségek vannak a nemek között úgy a munkaerőpiaci részvétel, mint a munkaintenzitás tekintetében, és a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya a foglalkoztatott nők körében továbbra is 20 százalékponttal meghaladja a férfiak átlagát az Unióban. A – többek között a tartós ápolásra-gondozásra szoruló és a gyermekek ellátásához kapcsolódó – gondozási feladatok számos tagállamban továbbra is a nők munkaerőpiaci részvételét és teljes munkaidős foglalkoztatását akadályozó fő tényezők közé tartoznak, amelyek miatt mintegy 7,7 millió nő marad távol a munkaerőpiactól. Az EU-ban a szülői szerepnek a nők foglalkoztatására gyakorolt hatása továbbra is erősen negatív (–10,6 százalékpont), és egyes tagállamokban különösen nagy különbségek tapasztalhatók. Uniós szinten 2021-ben 36,2 %-osra nőtt a három év alatti gyermekek kisgyermekkorú nevelésben és gondozásban való részvétele. A tagállamok között azonban jelentős különbségek tapasztalhatók, és sok tagállam elmarad a felülvizsgált barcelonai céloktól.

Ennek ellenére általános előrelépés történt a megfizethető és színvonalas kisgyermekkori neveléshez és gondozáshoz való hozzáférés biztosítása terén, különösen a rendelkezésre álló helyek számának bővítése és az alacsony jövedelmű családok számára a szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén nyújtott támogatás révén. Egyes esetekben a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel a kötelező nevelés-oktatás korhatárának csökkentése nyomán nőtt. A megtett erőfeszítések ellenére továbbra is jelentős kihívást támaszt a hozzáférés javítása a rossz társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező gyermekek körében, valamint a kisgyermekkori nevelés és gondozás hozzáigazítása a fogyatékkal élő vagy különleges gondozást igénylő gyermekek szükségleteihez.

A megfizethető magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférés biztosítása szempontjából továbbra is kulcsfontosságú a tartós ápolási-gondozási ágazatban fennálló nagy fokú informalitás, a rossz munkakörülmények és a szakemberhiány kezelése. Folyamatban vannak a közösségi gondozás fejlesztésével, az otthoni ápolási-gondozási szolgáltatások kiterjesztésével, valamint tartós nappali ápolási-gondozási központok létrehozásával kapcsolatos intézkedések. Egyes esetekben a munkaerőhiány kezelése érdekében kiegészítő finanszírozást biztosítottak az ápolószemélyzet képzéséhez és az informális gondozók támogatásához.

Történtek erőfeszítések a különböző közigazgatási szervek és a különböző kormányzati szintek közötti koordináció megerősítése terén is, amely gyakran szükséges a kisgyermekkori neveléssel és gondozással, valamint a tartós ápolással-gondozással kapcsolatos szolgáltatások bővítéséhez és színvonaluk növeléséhez.

Az uniós alapokat, különösen a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt és az Európai Szociális Alap Pluszt (ESZA+) széles körben igénybe vették a kisgyermekkori neveléssel és gondozással, valamint a tartós ápolással-gondozással kapcsolatos szolgáltatások bővítésének céljára, többek között kisgyermekkori nevelési és gondozási létesítmények építésére és felújítására, valamint a gyermekek számára fenntartott helyek létrehozására. A végrehajtott intézkedések jövőbeli fenntarthatóságának biztosításához elengedhetetlen a megfelelő mérlegelés.

Továbbra is kihívást jelent a gyermekgondozáshoz és a tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférés megkönnyítése az orosz agressziót követően a lakóhelyüket elhagyni kényszerült, Ukrajnából elmenekülő gyermekek és felnőttek számára, többek között az ukrán nők munkaerőpiaci integrációjával összefüggésben.

3.6. A szociális védelem és a társadalmi befogadás területét érintő reformok

A szociális védelemre és a társadalmi befogadásra irányuló politikák támogatják az egyéni fejlődést, fokozzák a társadalmi kohéziót, előmozdítják a pozitív munkaerőpiaci eredményeket és ösztönzik a gazdasági növekedést. A jól működő szociális védelmi rendszerek enyhíthetik a különböző válságok és sokkok által az egyénre és a társadalomra gyakorolt hatást, amire jó példa a Covid19-világjárvány vagy a magas infláció és magas energiaköltségek jellemezte jelenlegi helyzet.

Korábbi munkája¹⁷ során az SPC feltárt bizonyos hiányosságokat a tagállamok szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszereiben, többek között a különböző ellátások megfelelősége és lefedettsége tekintetében, különösen az atipikus formákban dolgozó munkavállalók és az önálló vállalkozók vonatkozásában. A változó munkaerőpiacok, a technológiai fejlődés és a demográfiai változás szükségessé teszi az európai szociális védelmi rendszerek folyamatos kiigazítását és javítását.

A szociális jogok európai pillére és az arra vonatkozó cselekvési terv uniós szintű szakpolitikai keretet biztosít a szakpolitikai reformok ösztönzéséhez. A cselekvési tervben foglalt számos kezdeményezés keretében a 2019-ben kiadott, a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás, valamint a 2023-ban kiadott, az aktív befogadást biztosító megfelelő minimumjövedelemről szóló tanácsi ajánlás iránymutatást biztosít a tagállamoknak szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszereik javításához.

Emellett a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében is rendelkezésre áll támogatás a nemzeti reformtörekvésekhez: 13,4 milliárd eurót különítettek el olyan vissza nem térítendő támogatásokra és hitelekre, amelyek tizennyolc tagállam¹⁸ szociális védelmi és társadalmi befogadási intézkedéseivel kapcsolódnak. E tagállamok nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervei olyan reformok és beruházások széles körét ölelik fel, amelyek célja a nemzeti szociális védelmi rendszerek megerősítése a hatékonyság, a színvonal és a reziliencia tekintetében, az országspecifikus szükségletektől függően.

¹⁷ A szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2021. évi jelentése.

¹⁸ Ausztria, Belgium, Ciprus, Csehország, Dánia, Finnország, Franciaország, Görögország, Horvátország, Lettország, Litvánia, Portugália, Németország, Olaszország, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia.

a) Az országspecifikus vizsgálatokból leszűrt horizontális megállapítások

Az SPC az évenkénti többoldalú végrehajtási vizsgálatok részeként 2023 áprilisában kilenc olyan tagállam teljesítményét vizsgálta meg, amely a szociális védelem és a társadalmi befogadás területére vonatkozóan ajánlásokat kapott. Az EMCO-val májusban tartott együttes ülésen öt további, közös érdekű országspecifikus ajánlást vizsgáltak meg. A vizsgált országspecifikus ajánlások közül nyolcban található hivatkozás a nemzeti szociális védelmi rendszerek hatékonyságára a jövedelemtámogatási ellátások megfelelősége, célzottsága és lefedettsége, valamint a szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében. Öt tagállam kapott olyan ajánlást, hogy erősítse a szociális és/vagy a megfizethető lakhatás biztosítását. Emellett két tagállam részére ajánlást adtak ki – a nők munkaerőpiaci részvételének támogatásával összefüggésben – a megfizethető és minőségi tartós ápolással-gondozással, valamint a kisgyermekkori neveléssel és gondozással kapcsolatban.

Az SPC általi országspecifikus vizsgálatok a következőket tárták fel:

- Jelentős, a meglévő **szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszerek** reformjára irányuló erőfeszítések vannak folyamatban, és ennek során a tagállamok a Covid-válság során levont tanulságokat olyan tartósabb intézkedések kidolgozására használják fel, amelyek javíthatják a nemzeti rendszereik működését. Ez magában foglalja különböző pénzügyi és természetbeni ellátások integrált nyújtását, kombinálva azt a minőségi szociális szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel, valamint a társadalmi befogadást és a munkaerőpiaci (re)integrációt célzó szolgáltatások közötti hatékony koordináció biztosítására irányuló intézkedésekkel. Mivel az ismertetett reformok java része kezdeti szakaszban van, robusztus teljesítményfigyelésre és -értékelésre van szükség annak biztosításához, hogy a reform továbbra is releváns és sikeres legyen.

- Emellett a vizsgált tagállamok közül több is (például Magyarország, Portugália, Lettország) a szegénységgel kapcsolatos kihívások kezelésére összpontosít az ellátások megfelelőségének és lefedettségének javítása révén, például azáltal, hogy a jelenlegi magas inflációs rátákkal összefüggésben biztosítja az ellátások megfelelő indexálását (például Lettország). A nemzeti biztonsági hálók hatékonyságának egyszerűsítés és észszerűsítés révén történő javítása kiemelt területnek számít Portugália, Lettország és Finnország számára, míg Lengyelország és Magyarország olyan célzott intézkedésekről számolt be, amelyek bizonyos korcsoportokra vagy az ellátások nyújtásának bizonyos területeire és a szolgáltatásokhoz való hozzáférésre terjednek ki.
- A **lakhatást érintő** vizsgálatok megerősítették, hogy a lakhatási költségek komoly kihívást jelenthetnek a háztartások számára, különösen a nagyobb városokban és a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások számára. A vizsgált országokban széles körű politikai elismerés övezi ezeket a kihívásokat, továbbá megvan az elkötelezettség a terveken, reformokon és beruházásokon keresztül történő szakpolitikai fellépés iránt. A nyomkövetési kereteket, valamint a lakhatási politikáknak a kiegészítő szakpolitikákkal (például a jövedelemtámogatással) és szolgáltatásokkal (például a közlekedéssel) való koordinációját szükségesnek ismerik el az említett fellépés sikeréhez.
- A vizsgált tagállamok különböző olyan jogalkotási és/vagy beruházási intézkedésekről számoltak be, amelyek a lakások – többek között a szociális és/vagy megfizethető bérlakások – kínálatának növelésére irányulnak. Ezen intézkedések azonban jelentős pénzügyi ráfordításokat igényelnek, és esetükben jelentősek a kényszerű átfutási idők is, ami még abban az esetben is késleltetheti a megfelelő lakhatáshoz való hozzáférés megvalósítását, ha vannak kidolgozott tervek és szakpolitikák. A jelenlegi, magas inflációval jellemezhető időszak további kihívást jelenthet a már meglévő stratégiák számára.

- Ezenkívül történnek erőfeszítések egyrészt a jogi háttér, másrészt a megfizethető lakhatás biztosításában szerepet vállaló különböző hatóságok közigazgatási kapacitásának megerősítésére is (Spanyolország, Litvánia). Továbbá megkülönböztetett figyelem irányul az olyan sajátos szükségletek kielégítését célzó szolgáltatások nyújtására, mint például a fogyatékossgal élő személyek lakhatása, a hajléktalanság kapcsán a lakhatást prioritásként kezelő szakpolitikák, a szegregáció leküzdését célzó szakpolitikák, valamint a kilakoltatások megelőzése (Magyarország, Dánia).
- A nők munkaerőpiaci részvételével összefüggésben a **kisgyermekkorai nevelés és gondozás nyújtásának** az EMCO és az SPC általi közös vizsgálatai rámutattak arra, hogy további erőfeszítésekre van szükség a kapacitások bővítése és a megfizethetőség javítása érdekében. E problémák kezelése egyrészt lehetővé tenné, hogy a szülők teljes munkaidőben dolgozzanak, másrészt pedig fokozná a gyermekek jóllétét. Ezen túlmenően, mivel a gyermekek közel egynegyede ki van téve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, továbbra is célzott erőfeszítéseket kell tenni a veszélyeztetett gyermekek és szüleik támogatására.

b) A szociális védelemről és a társadalmi befogadásról folytatott tematikus megbeszélés eredménye

Az SPC e szakpolitikai területen folytatott tematikus megbeszélésének központi témáját az képezte, hogy milyen szerepet töltenek be az ellátások és a nyújtott szolgáltatások a szegénység csökkentésében és a munkaerőpiaci (re)integrációban. Ezt az *„Exploratory study: filling in the knowledge gaps and identifying strengths and challenges in the effectiveness of Member States' minimum income schemes”* („Feltáró tanulmány: az ismeretbeli hiányosságok pótlása, valamint erősségek és kihívások azonosítása a tagállamok minimumjövedelem-rendszereinek hatékonysága terén”) című feltáró tanulmány ismertetése segítette. Az ezt követő megbeszélés során a delegációk megvizsgálták, hogyan hathatnak egymásra a szakpolitikai tervezés különböző elemei, továbbá hogy mely tényezők határozzák meg a pénzügyi ellátások aktivizálási politikákhoz kötött integrált nyújtásának sikerét.

A megbeszélésből kiderült, hogy:

- A tagállamok beruházásként és produktív tényezőként tekintenek a szociálpolitikákra, mivel a szociális védelem és a társadalmi befogadás területén végrehajtott reformok támogathatják a gazdasági növekedést és előmozdíthatják a foglalkoztatást.
- Számos tagállamban folyamatban van a szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszerek korszerűsítése az aktív befogadás elveivel összhangban, ideértve a megfelelő jövedelemtámogatásra, a társadalmi integráció és a munkaerőpiaci részvétel támogatására, valamint a megfizethető és minőségi szolgáltatások nyújtására helyezett hangsúlyt. Ahhoz, hogy sikeresek legyenek, e reformok keretében figyelembe kell venni az egyéneket teljes életciklusuk során támogató szociális ellátások és szolgáltatások teljes skáláját, továbbá meg kell vizsgálni a különböző jövedelemtámogatási elemek közötti kölcsönhatást. Ezen integrált megközelítésnek csökkentenie kellene a kedvezményezettek ellátásuktól való függőségét és kiszolgáltatottságukat, és egyúttal megfelelő pénzügyi erőforrásokat kell biztosítani a szegénység elleni küzdelemhez, valamint az alacsony jövedelmű, kiszolgáltatott helyzetben lévő családok és egyének támogatásához.
- A minimáljövedelem-rendszerek a nemzeti szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszerek fontos alkotóelemét képezik. Azonban csaknem valamennyi európai országban elégtelenek ahhoz, hogy a szegénységi küszöb felett tartsák az embereket. Bár a széles körű kiegészítő pénzbeli és természetbeni ellátások további támogatást nyújthatnak, a legtöbb esetben azokra további, a rászorultság ellenőrzésére szolgáló és igénylési eljárások vonatkoznak. Az ellátások nyújtása egyszerűsítésének és észszerűsítésének javítása kellene a jövedelemtámogatási programok megfelelőségét. A jelenlegi, magas inflációval jellemezhető helyzet kapcsán kiemelték a jövedelemtámogatás rendszeres indexálásának és automatikus kiigazítási mechanizmusainak fontosságát.

- A szociális ellátások megfelelőségének biztosítása és a munkavállalás ösztönzése közötti megfelelő egyensúly megtalálása továbbra is fontos kérdést jelent a tagállamok számára. A legtöbb országban a szociális ellátási programokat úgy alakították ki, hogy azok az ellátások nyújtását aktivizálási intézkedésekhez kötik. A munkavállalás megkönnyítése, illetve a munkaintenzitás növelése érdekében egyes országok pénzügyi ösztönzőket alkalmaznak az ellátások idővel történő, fokozatos megszüntetésével (csökkentési mechanizmus), amikor az egyének belépnek a munkaerőpiacra, vagy ha munkával kapcsolatos képzésben vagy közmunkaprogramban vesznek részt. A pénzügyi ösztönzők mellett aktív munkaerőpiaci intézkedések is rendelkezésre állnak az egyének munkaerőpiaci integrációjának elősegítése céljából, ideértve a képzési és továbbképzési programokat, a bértámogatásokat, valamint az ideiglenes közmunka- vagy közösségi foglalkoztatási programokat is. Ugyanakkor a minimáljövedelemben részesülők aktív munkaerőpiaci intézkedésekben való részvétele nem minden esetben garantált és/vagy a közfoglalkoztatásban való részvételre korlátozódik.
- Hangsúlyt kapott az ellátások igénybe nem vételének kérdése, valamint az akadályok feltárásának és a meglévő rendszerek és programok rendszeres értékelésének szükségessége, hogy hatékony szakpolitikákat lehessen kialakítani. A szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszerek további egyszerűsítését és átláthatóságának javítását – amit a digitális technológiák segíthetnek – az akadályok leküzdésének, valamint az ellátások és szolgáltatások nyújtása javításának a módjaként határozták meg.
- A szociális védelmi és társadalmi befogadási rendszerek lefedettségének és megfelelőségének javítására irányuló erőfeszítéseket ki kell egészíteni az e rendszerek finanszírozásának módjáról való reflexiókkal, mivel a megfelelőséggel és a fenntarthatósággal kapcsolatos aggályokat átfogó módon kell kezelni. Bár a különböző finanszírozási források közötti egyensúly minden egyes tagállam esetében egyedi, folytatni kell az új alternatív és az alternatív finanszírozási forrásokról folyó reflexiókat.
- Végezetül rendkívül hatékony eszközként azonosították a társaktól való tanulást, valamint a bevált gyakorlatok és az innovatív megközelítések cseréjét, ami elősegíti az egymással összefüggő kihívások közös értelmezését, továbbá támogatja a tagállamok reformtörekvéseit.

3.7. Reformok a nyugdíjak területén

A nemzeti nyugdíjrendszerek az európai szemeszter kezdete óta kiemelt területnek minősülnek a strukturális reformok szempontjából. A népesség elöregedésének, a munkaképes korú európaiak csökkenő számának és a változó munkaerőpiacoknak a kilátásaival szembeesülve a tagállamok számos olyan reformon dolgoztak és dolgoznak, amelyek célja, hogy a nyugdíjrendszereik igazságosságának és nemzedékek közötti méltányosságának fenntartása mellett kordában tartsák a nyugdíjkiadásokat. Az elmúlt években különösen a nyugdíjak megfelelőségének biztosítására irányuló erőfeszítések kerültek előtérbe, amint az az SPC-nek és az Európai Bizottságnak a nyugdíjak megfelelőségéről szóló 2021. évi jelentésében megállapításra került, és amint azt a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés is megerősítette.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében támogatás áll rendelkezésre a nemzeti nyugdíjreform-intézkedésekhez. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben tizennégy tagállam¹⁹ esetében szerepelnek a nyugdíjakra, illetve az öregségi minimumellátásokra vonatkozó reformintézkedések.

a) Az országspecifikus vizsgálatokból leszűrt horizontális megállapítások

Ezzel összefüggésben az SPC 2023 februárjában 8 tagállam esetében vizsgálta meg a nyugdíjak területén elért előrehaladást, válaszul a 2022-ben számukra kiadott országspecifikus ajánlásokra. Ezen ajánlások többsége a költségvetési fenntarthatósággal kapcsolatos kérdésekre összpontosított, és a vizsgált országok közül három esetében a megfelelőséghez, a méltányossághoz és az egyenlőséghez kapcsolódó elemeket tartalmazott, míg kettő esetében említést tett a nyugdíjrendszer átfogó reformjának szükségességéről. A vizsgált tagállamok java része az európai szemeszter múltbeli ciklusaiban hasonlóan megfogalmazott országspecifikus ajánlásokat kapott, ami mutatja a megállapított kihívások hosszú távú és strukturális jellegét.

¹⁹ Belgium, Németország, Spanyolország, Horvátország, Lettország, Litvánia, Málta, Hollandia, Ausztria, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia és Svédország.

Az SPC-ben folytatott megbeszélések rámutattak arra, hogy a vizsgált tagállamok elismerik az azonosított kihívásokat, és lépéseket tesznek azok kezelésére. Számos különböző intézkedésről számoltak be:

- A vizsgált tagállamok java részében konkrét intézkedéseket tettek és tesznek a kérdés tanulmányozása és szakpolitikai válaszingtézkedések kidolgozása céljából. Ezek közé az intézkedések közé tartozik a nyugdíjrendszer működéséről való meghatározott időszakos jelentéstétel, valamint a nyugdíjreformokkal foglalkozó külön bizottságok létrehozása (például Csehország, Németország, Írország, Luxemburg és Magyarország).
- A tagállamok elismerik, hogy általánosságban a nagyobb munkaerőpiaci részvétel előmozdítása, illetve különösképpen az idősebb munkavállalók foglalkoztatásának támogatása javíthatja a nyugdíjrendszer költségvetési fenntarthatóságát. Bár a vizsgált tagállamok java részében – kivéve Franciaországot – nem terveznek további intézkedéseket a törvényben előírt nyugdíjkorhatár emelésére, folyamatban van olyan intézkedések – így például a társadalombiztosítási járulékok csökkentése, a társfinanszírozás, az álláshelyekre ajánlás, a képzés, illetve pályaaorientáció – bevezetése, amelyek a tényleges nyugdíjbavonulási életkor növelésére, valamint a nyugdíjkorhatár utáni foglalkoztatás ösztönzésére irányulnak (Csehország, Írország, Lengyelország).
- A fenntarthatósággal kapcsolatos kihívások kezelésére irányuló erőfeszítésként több tagállam is lépéseket tesz a nyugdíjbiztosítási rendszer bevételeinek növelésére, mégpedig a járulékok mértékének növelésével és/vagy a finanszírozási bázis kiszélesítésével (Németország, Írország). A vizsgált tagállamok némelyikében (például Luxemburgban) külön pénzalapot hoztak létre, hogy ezáltal segítsenek kezelni a nyugdíjbiztosítás deficitjét.
- A vizsgált tagállamok némelyikében továbbá erőfeszítéseket tettek a nyugdíjrendszerek méltányosságának fenntartására, illetve javítására is. Franciaországban folyamatban van egy ambiciózus és átfogó reform bevezetésére irányuló lépések megtétele, Németországban és Hollandiában pedig a foglalkoztatói és az egyéni nyugdíjak továbbfejlesztését vizsgálják.

Az SPC üdvözölte az ismertetett intézkedéseket, és kedvezően ítéli meg a tagállamok által tett erőfeszítéseket. A bizottságban folyó megbeszélések ugyanakkor rámutattak arra, hogy az országspecifikus ajánlásokban foglalt követelmények teljes körű teljesítéséhez további intézkedésekre lesz szükség, mivel az ismertetett intézkedések végrehajtása még számos esetben hátravan, míg más esetekben a jogalkotási folyamat korai szakaszban jár.

b) A nyugdíjakról folytatott tematikus megbeszélés eredménye

Az országspecifikus vizsgálatok mellett az SPC horizontális megbeszélést is folytatott, amelynek középpontjában *a valamennyi tagállam által a nyugdíjas népesség életszínvonalának a magas infláció és a megugró energiaköltségek összefüggésében történő védelme érdekében hozott intézkedések* álltak. A megbeszélés eredményét az alábbiakban közöljük.

2022-ben az éves inflációs ráta Európában rekordmagas szintet, 9,2 %-ot ért el, vagyis megközelítőleg háromszor magasabb volt, mint 2021-ben. A gyorsan növekvő infláció fő mozgatórugói közé tartoznak az energiaárak, amelyek az Ukrajna elleni orosz inváziót követően meredeken emelkedtek, és a lakhatás, a víz, a gáz, valamint a villamos energia fogyasztói ára egyetlen év alatt 18 %-kal nőtt²⁰.

²⁰ Eurostat, forrásadatkészlet: *prc_hicp_aind*, lekérés ideje: 2023.5.22.

Bár az emelkedő árszintek valamennyi (kiszolgáltatók helyzetben lévő) háztartást érintenek, a nyugdíjas népesség számára sajátos kihívásokkal járhatnak. A munkaképes korú népességhez viszonyítva a nyugdíjasoknak általában törekenyebb az egészsége. Kisebb befolyással és rugalmassággal rendelkeznek a változó körülményekhez való alkalmazkodás terén is, mivel nem egykönnyen tudnak változtatni fogyasztási mintázatukon, sem pedig többletmunkát vállalni jövedelmük kiegészítése céljából. A nyugdíjak indexálására – amely a jövedelemkorrekció egyik fő forrása – általában némi késéssel (jellemzően évente egyszer) és a legtöbb esetben a bérek növekedésétől elmaradó szinten kerül sor. Ezenkívül az, hogy az infláció miatti korrekció milyen mértékben érinti a nyugdíjakat, a nyugdíjrendszer általános kialakításától is függhet. Az egyedülálló időseket és a szegénység kockázatának kitett időseket szintén különösen érinti az energiaárak megugrása, továbbá ők az energiaszegénység relatíve nagyobb kockázatának vannak kitéve.

Ezzel összefüggésben az SPC-ben folytatott tematikus megbeszélés középpontjában a tagállamok által a nyugdíjas népesség életszínvonalának védelme érdekében hozott intézkedések álltak. A megbeszélés során megerősítést nyert, hogy:

- A kormányok Unió-szerte már 2021-ben elkezdtek beavatkozni olyan szakpolitikai intézkedések révén, amelyek az emelkedő nyersanyag- és energiaárak hatását hivatottak enyhíteni, az Ukrajna elleni orosz inváziót követő helyzet azonban válaszintézkedéseik további erősítését követelte meg.
- Az időben történő reagálás szükségessége által vezérelve a legtöbb ország kezdetben az általános népességnek támogatást biztosító intézkedéseket választott, ugyanakkor néhány rászorultsági alapú, illetve konkrét kiszolgáltató csoportokat célzó intézkedést is bevezettek. Az utóbbi kedvező fejleménynek tekinthető, mivel a nem célzott támogatás jelentős költségvetési aggályokat vet fel; azzal a kockázattal jár, hogy nem nyújt elegendő támogatást azoknak, akiknek a leginkább szükségük van rá; valamint további inflációs nyomást gerjeszthet.

- A tagállamok által ismertetett nem célzott intézkedések java része ideiglenes jellegű, egyes tagállamok azonban a jövedelmek növelésére irányuló lépéseket tettek az ellátások szintjének emelésével (ideértve a nem járulékalapú nyugellátást is, például Spanyolország), illetve azért, hogy kiterjesztették a rájuk való jogosultságot. Nagyszámú ország vezetett be kifizetéseket vagy a jövedelmek általános növelése, vagy pedig az energiaszámlák közvetlen fedezése céljából. Számosan bevezettek a téli időszakra vonatkozó, a villamos energia, a gáz, illetve általánosságban a fűtés fogyasztási szintjétől függő támogatásokat. Egyes tagállamok árplafont vagy csökkentett héát vezettek be az energiára.
- Különösen ami a nyugdíjas népeiséget illeti, a jelenlegi nyugdíjindexálási mechanizmusok kiigazítása a tagállamok szakpolitikai válaszingtézkedéseinek fő részét képezte. Ilyen mechanizmusok Unió-szerte léteznek; lehetővé teszik, hogy a nyugdíjak az árak, a bérek vagy a kettő kombinációjának emelkedésével összhangban növekedjenek. Az esetek nagy többségében a nyugdíjakat évente egyszer indexálják. Egyes országokban (például Csehországban, Luxemburgban) rendkívüli aktualizálásra vagy kedvezőbb indexálási mechanizmus alkalmazására kerül sor, amennyiben az infláció vagy a bérek növekedése meghalad egy bizonyos küszöbértéket, illetve (Magyarországon) kiegészítés hozzáadására, ha a GDP-növekedés meghalad egy bizonyos szintet. A jelenlegi megélhetésiköltség-válság súlyossága és gyors lefolyása több tagállamban is ahhoz vezetett, hogy megerősítsék vagy továbbfejlesszék az indexálási intézkedéseket, olykor visszaható hatállyal (például Finnország, Magyarország, Olaszország, Litvánia, Lettország, Málta, Románia, Szlovákia, Szlovénia). A jelenlegi, az infláció rendkívüli mértékű növekedésével fémjelzett időszakban – amelyet továbbá csökkenő reálbérek jellemeznek – az árindexálás kedvezőbb lehet a nyugdíjasok számára, mint a bérindexálás, azonban jelentős pénzügyi költségekkel jár, ezért fenntarthatóságának mértéke a meglévő költségvetési mozgástértől és a nemzeti preferenciáktól függ majd.

- Több tagállam is kiegészítő intézkedéseket vezetett be vagy általános intézkedései egy részét célzottá tette az alacsony jövedelmű nyugdíjasok számára. Ezen intézkedések magukban foglalják többek között a következőket: rászorultsági vagy jövedelmi alapú kifizetések (például Horvátországban, Lengyelországban, Dániában); a legalacsonyabb összegű nyugdíjak kiegészítése (Cipruson); a 13. havi nyugdíj (újboldi) bevezetése (Lengyelországban és Magyarországon), valamint egy rászorultsági alapú 14. havi nyugdíj bevezetése (Lengyelországban); lakhatási és/vagy fűtési támogatás bevezetése vagy a meglévő támogatások emelése (Csehországban, Finnországban, Svédországban, Írországban és Szlovéniában).

Végezetül a megbeszélés során megerősítést nyert, hogy a megélhetésiköltség-válság súlyosságára és várható folytatódására tekintettel helye van – az SPC egymástól való tanulási tevékenységeinek keretében – a tagállamok által tervezett vagy végrehajtott támogatási intézkedések köréről folytatandó további eszmecseréknek.

3.8. Reformok az egészségügyi ellátás területén

A jó egészség javítja az emberek jóllétét, és a fenntartható hosszú távú gazdasági és társadalmi fejlődés egyik szükséges előfeltétele. A Covid19-világjárvány rávilágított az európai egészségügyi rendszerek meglévő korlátaira, valamint megerősítette, hogy javítani kell működésüket és az esetleges jövőbeli válsághelyzetekre való felkészültségüket. Erre reagálva – már akkor, amikor a világjárvány 2021-ben és 2022-ben még mindig csak kibontakozóban volt – számos tagállam reformokat kezdett a reziliensebb egészségügyi rendszerek előmozdítása érdekében.

A tagállamok folyamatban lévő reformtörekvései közé tartoznak a világjárványhoz kapcsolódó kihívások kezelésére irányuló intézkedések (így például az egészségügyi létesítmények korszerűsítése és a népegészségügyi kapacitások javítása), de ugyanígy az egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréssel és a munkaerőhiánnyal kapcsolatos strukturálisabb kihívások kezelésére irányuló intézkedések is. A megelőző ellátásra fordított kiadások 2020-ban nagyon jelentős mértékben (26 %-kal) növekedtek, jóllehet ez a növekedés a költségvetésből való alacsony (2019-ben az egészségügyi ellátásra fordított összkiadások 3 %-a alatti) kiindulási részesedésből származik és nagyrészt a Covid19-válságra adott válaszingtézkedéseknek tudható be.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközben jelentős támogatás áll rendelkezésre a nemzeti reformtörekvésekhez. E célból mind a 27 tagállam nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terve tartalmaz az egészségügyi reformokra irányuló célzott beruházásokat, amelyek teljes összege meghaladja a 43 milliárd EUR-t.

a) Az egészségügyi ellátásra vonatkozó országspecifikus vizsgálatokból leszűrt horizontális megállapítások

2022-ben nyolc tagállam kapott az egészségügyi ellátással kapcsolatos országspecifikus ajánlást. Az ajánlások többdimenziósak és kiterjednek egy sor kérdésre: négy országspecifikus ajánlás foglalkozik az alapellátás (Görögország, Lengyelország, Magyarország, Litvánia), valamint a megelőző ellátás (Magyarország, Litvánia) és az e-egészségügy elterjedése (Lengyelország) terén felmerülő reformkihívásokkal. Kettő a megfelelőséggel és az egyenlőséggel kapcsolatos aggályokat emeli ki (Görögország, Lettország), az egyik országspecifikus ajánlás középpontjában a munkaerőhiány (Hollandia), egy másikéban az egészségügyi és szociális szolgáltatások integrálása (Észtország), egy harmadikéban pedig a költségvetési fenntarthatóság (Szlovénia) áll. Mivel az ajánlások közül három más kapcsolódó szakpolitikai területekre (a tartós ápolásra-gondozásra Észtország és Szlovénia, valamint a szociális védelemre Lettország esetében) vonatkozó hivatkozásokat is tartalmaz, az SPC célzottan a tartós ápolással-gondozással, valamint a szociális védelemmel és a társadalmi befogadással foglalkozó ülések keretében vizsgálta meg azokat.

Az egészségügyi ellátásra vonatkozó országspecifikus vizsgálatokból egyértelműen kiderültek az alábbiak:

- A tagállamok tisztában vannak az egészségügyi rendszerük előtt álló kihívások többdimenziós jellegével és a holisztikus megközelítés szükségességével. Felismerték, hogy mennyire fontosak az erős biztonsági hálók a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréseinek biztosításában, továbbá tudatában voltak a szociális és egészségügyi rendszerek, valamint a nemzeti, regionális és helyi szintek közötti hatékony koordináció stratégiai szükségességének.

- A vizsgált országok erőfeszítései jelentős részét a megelőzésre és az egészségfejlesztésre (Magyarország, Litvánia, Lengyelország), valamint az egészségügyi rendszer irányításának és az alapellátás biztosításának a javítására (Magyarország, Görögország, Litvánia) összpontosítják. Folyamatban van továbbá a távorvoslás és az egyéb digitális megoldások bevezetése (Litvánia, Lengyelország). Ezek az erőfeszítések nemcsak javíthatják a lakosság számára az ellátáshoz való hozzáférhetőséget, és nemcsak a jobb egészségügyi eredményeket mozdíthatják elő a lakosság körében, hanem enyhíthetik a szakosodott egészségügyi személyzet és a költséges kórházi ellátás iránti igényt is. A távorvoslás esetében továbbra is figyelmet kell fordítani a korlátozott digitális készségekhez és az informatikai hozzáféréssel kapcsolatos nehézségekhez kapcsolódó digitális szakadékra, különösen az idős vagy kiszolgáltatott helyzetben lévő felhasználók körében. Előfordulhat, hogy fenn kell tartani az egészségügyi szolgáltatások vegyes – digitális és fizikai – biztosítását annak érdekében, hogy elő lehessen mozdítani a mindenki számára elérhető színvonalas egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést.
- A népesség elöregedése és a színvonalas egészségügyi szolgáltatások iránti növekvő igény további nyomást gyakorol az egészségügyi munkaerő rendelkezésre állása terén a már meglévő hiányokra és regionális egyenlőtlenségekre. A vizsgált tagállamok többsége (Magyarország, Görögország, Litvánia) lépéseket tesz az egészségügyi szakmák vonzerejének fokozására, mégpedig a munkakörülmények javítása, a javadalmazás növelése, illetve nem pénzügyi ösztönzők – így például további egészségügyi személyzet vonzására és a meglévő személyzet megtartására irányuló képzési lehetőségek – biztosítása révén. Hollandia tudatában van annak, hogy az egészségügyi dolgozók számának további jelentős növelése hosszú távon költségvetési szempontból nem biztos, hogy fenntartható, és figyelmét a munkaerő termelékenységének növelésére összpontosítja, többek között szervezeti hatékonyságra való törekvéssel és a technológiában rejlő lehetőségek kiaknázásával. A munkaerőhiány fenntartható módon történő kezelése terén kulcsfontosságúnak tekintette továbbá, hogy a szolgáltatásnyújtás áttevődjön a kórházakból az alapellátásba, valamint hogy hatékonyabbá váljanak az egészségfejlesztési és betegségmegelőzési stratégiák.

- A fennálló kihívások kezelésének lehetőségét magukban rejtő ismertett reformok és beruházások széles köre a végrehajtás korai szakaszában van. E reformok hatása várhatóan az elkövetkező időszakokban fog megmutatkozni, ezért folyamatos nyomon követésre és értékelésre lesz szükség, adott esetben további kiigazítások bevezetése céljából is.

b) Az egészségügyi ellátásról folytatott tematikus megbeszélés eredménye

Az SPC a szemeszterrel kapcsolatos munkája részeként horizontális megbeszélést is folytatott, amelynek középpontjában *a mentálhigiénés ellátáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos közelmúltbeli és jelenlegi reformok fő jellemzői álltak, különös tekintettel a megelőzésre és a közösségi mentálhigiénés szolgáltatások nyújtására, valamint a képzett személyzet és a finanszírozás rendelkezésre állására*. A megbeszélések keretét az Európai Bizottság és az Európai Egészségvédelmi Megfigyelőközpont által készített horizontális háttérismertetők, valamint egy esettanulmánynak Portugália általi ismertetése alkották.

A megbeszélésekből egyértelműen kiderültek az alábbiak:

- A tagállamok tisztában vannak azzal, hogy a mentális egészséggel összefüggő problémák jelentős társadalmi hatást fejtenek ki. A rossz mentális egészség kedvezőtlen hatással van az egyének általános jóllétére és életminőségére. Fizikai egészségügyi problémákat idézhet elő, és kedvezőtlen hatást gyakorolhat a társadalmi érintkezésekre, valamint az oktatási és a munkateljesítményre. Ezenkívül a mentális betegségek jelentős gazdasági költséggel járhatnak, amelyet a termelékenység csökkenése, a szociális jóléti programoktól való fokozottabb függés és költséges egészségügyi beavatkozások okozhatnak.
- A mentális zavarokat nagyrészt megelőzhetőnek tartják. Az ezekhez vezető számos kockázati tényező – így például a szegénység, az eladósodottság, a munkanélküliség, az egészségtelen életmód vagy a lakhatáshoz való nem megfelelő hozzáférés – kívül esik az egészségügyi rendszer hatókörén, ami szükségessé teszi a mentális egészséggel kapcsolatos problémák integrált és ágazatokon átívelő megközelítését.

- A Covid19-világjárvány a lakosság mentális egészségének példátlan romlásához vezetett. A tagállamok által a vírus terjedésének megakadályozása érdekében bevezetett közösségi távolságtartás és egyéb korlátozások a társadalmi érintkezés lehetőségeinek csökkenéséhez vezettek, ami sokak körében fokozta a magányérzetet és az elszigeteltséget²¹. A világjárvány általános kiszámíthatatlansága, valamint az általa előidézett fokozott gazdasági instabilitás és pénzügyi bizonytalanság következtében megnőtt azon személyek száma, akik pszichés szorongásról, valamint a depresszió és a szorongás tüneteiről számoltak be²². Ezzel egy időben a világjárvány fennakadást idézett elő a mentálhigiénés támogatás hozzáférhetőségében, és még súlyosabbá tette a meglévő munkaerőhiányt, ami az egészségügy területén Európa-szerte hosszú várakozási időkhöz, elmaradásokhoz és a kielégítetlen igények növekedéséhez vezetett. Részben a távorrvoslási eszközök gyorsabb elterjedése – mint a világjárványra való reagálás keretében alkalmazott közvetlen mérséklési stratégia – hozzájárult a terhek egy részének enyhítéséhez, többek között a mentálhigiénés ellátáshoz való hozzáférés tekintetében.
- Az uniós tagállamok már a Covid19-világjárvány kitörése előtt lépéseket tettek annak érdekében, hogy javuljon az ellátáshoz és a támogatáshoz való hozzáférés, bár számos, jelenleg alkalmazott vagy tervezett intézkedés a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek részét képezi. A hozzáférhetőség és a hatékonyság javítása érdekében tett erőfeszítések keretében több tagállam hosszú távú, ágazatokon átívelő reformokat kezdeményezett, és lépéseket tesz a mentálhigiénés szolgáltatásoknak az alapellátásba való integrálására. Folyamatos erőfeszítések történnek annak érdekében is, hogy a mentálhigiénés ellátás az intézményi környezetből a közösségi gondozásba helyeződjön át, többek között közösségi mentálhigiénés csoportok és kríziskezelő szolgálatok létrehozása révén.

²¹ Eurofound, Nivakoski, S., Ahrendt, D., Mascherini, M., *et al.*, *Living, working and COVID-19 (Update April 2021): mental health and trust decline across EU as pandemic enters another year* (Élet, munka és Covid19 (2021. áprilisi frissítés): a mentális egészség romlása és a bizalom csökkenése az EU-ban a világjárvány második évében), Kiadóhivatal, 2021.

²² Eurofound (2022), Fifth round of the Living, working and COVID-19 e-survey: Living in a new era of uncertainty (Az Élet, munka és Covid19 elektronikus felmérés ötödik fordulója: A bizonytalanság új korszaka), Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

- A világjárvány idején számos további lépésre is sor került. Több tagállam az öngondoskodásra és a mentálhigiénés ismeretek javítására helyezte a hangsúlyt, mégpedig a helyzettel való megküzdést célzó intézkedésekre vagy az öngyilkosság megelőzésére irányuló új információs portálok és/vagy telefonos támogató és tanácsadó vonalak létrehozása révén. A költségtérítési szabályok módosítása és a mentálhigiénés szolgáltatásokra való jogosultság kiterjesztése révén további erőfeszítések történtek az ellátás bővítésére. Még több egészségügyi személyzet képzésére került sor, egyes országok pedig alapvető pszichológiai készségekkel kapcsolatos képzést kínálnak egészségügyi dolgozók számára. A munkahelyek és jövedelmek védelme, valamint az otthoni munkavégzésre való áttérés támogatása érdekében az egészségügyi rendszer keretein kívül, uniós és nemzeti szinten hozott intézkedések az aktív népesség jövedelmének és mentális egészségének támogatásához egyaránt hozzájárultak.
- A jövőt illetően a tagállamok tisztában vannak azzal, hogy további erőfeszítéseket kell tenni a mentális zavarok kezelése érdekében, továbbá a bevezetett szakpolitikai intézkedések hatása tekintetében megfelelőbb adatokra és jobb nyomon követésre van szükség. Széles körben elismert tény, hogy a megelőzés és a korai beavatkozás fontos szerepet tölt be a mentális zavarok kezelésében. Számos tagállam tájékoztató kampányokat valósít meg és a korai beavatkozást célzó programokat hajt végre a mentális zavarok korai azonosítása és kezelése érdekében. A gyermekek érzelmi és szociális kompetenciáinak javítására, valamint az általános pszichológiai jóllét korai életkorban történő előmozdítására irányuló erőfeszítésként egyes tagállamok intézkedéseket vezetnek be a mentális egészség iskolai előmozdítására. Felismerték továbbá annak fontosságát, hogy a mentális egészséggel kapcsolatos szakpolitikák és szolgáltatások kidolgozásába bevonják a különböző érdekelt feleket, így például a civil társadalmi szervezeteket, de a betegeket és azok családtagjait is. E szervezetek és személyek bevonása elősegítheti annak biztosítását, hogy ezek a szakpolitikák és szolgáltatások megfeleljenek a mentális zavarokkal küzdő egyének igényeinek.

- A tagállamok a munkaerőhiányt jelölték meg az egyik olyan fő tényezőnek, amely akadályozza a magas színvonalú és hatékony mentálhigiénés ellátás és támogatás biztosítását azok számára, akiknek erre szükségük van. E hiányosságok kezeléséhez átfogó megközelítésre lesz szükség, többek között a szakma vonzerejének növelésére irányuló erőfeszítésekre, továbbképzési lehetőségekre, valamint a készségek keverékének javítására irányuló erőfeszítésekre, mégpedig többek között a szociális munkások és az egészségügyi dolgozók pszichológiai alapképzése révén. A távegészségügyi és más innovatív ellátási modellek fejlesztése szintén hozzájárulhat a munkaerőhiány kezeléséhez.

3.9. Reformok a tartós ápolás-gondozás terén

Amint azt az SPC és az Európai Bizottság által készített, a tartós ápolásról-gondozásról szóló 2021. évi jelentés²³, valamint az európai gondozási stratégia hangsúlyozza, az európai népesség elöregedése következtében várhatóan jelentősen növekedni fog a megfizethető és színvonalas egészségügyi és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások iránti igény egy olyan időszakban, amikor kevesebb munkaképes korú személy áll majd rendelkezésre e szolgáltatások nyújtására vagy finanszírozására.

A Covid19-világjárvány rávilágított a nemzeti gondozási rendszerekben meglévő rendszerszintű gyengeségekre. A tartós ápolási-gondozási létesítményekben tapasztalt magas mortalitás, a gondozás folyamatosságának biztosításával kapcsolatos nehézségek, valamint az idősek és a gondozók jóllétére gyakorolt általános kedvezőtlen hatás rávilágított arra, hogy kezelni kell a strukturális kihívásokat, és javítani kell a tartós ápolási-gondozási rendszerek rezilienciáját. Ehhez körültekintő módon egyensúlyt kell teremteni a megfelelőségi és fenntarthatósági megfontolások között, figyelembe véve, hogy az előrejelzések szerint a tartós ápolás-gondozás az egyik leggyorsabban növekvő szociális kiadási tételt jelenti majd.

²³ 2021 Long-term Care Report (2021. évi jelentés a tartós ápolásról-gondozásról).

A Tanács a megfizethető magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről szóló 2022. évi ajánlásában²⁴ meghatározza a jövőbeli reformok és beruházások keretét, míg az uniós finanszírozás – különösen az ESZA+, valamint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz – finanszírozási lehetőségeket biztosít ehhez. A tagállamok széles körben igénybe veszik ezeket a lehetőségeket: tizennyolc ország²⁵ nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervében szerepelnek a tartós ápolásra-gondozásra irányuló reformintézkedések, összesen 7,3 milliárd EUR összegben. Az ezen ajánlás végrehajtása terén elért eredményeket az európai szemeszter és a szociális nyitott koordinációs módszer keretében nyomon fogják követni.

a) A tartós ápolásra-gondozásra vonatkozó országspecifikus vizsgálatokból leszárt horizontális megállapítások

Az SPC az európai szemeszter keretében végzett munkája részeként 2022 márciusában megvizsgálta négy olyan ország (Ausztria, Belgium, Észtország és Szlovénia) teljesítményét, amelyek számára országspecifikus ajánlásokat fogalmaztak meg a tartós ápolás-gondozás területén. Bár mind a négy országspecifikus ajánlásban a költségvetési fenntarthatósággal kapcsolatos problémák szerepelnek kiemelt helyen, a kiadott ajánlások szakpolitikai hatóköre kiterjed a megfelelőségnek, a különböző gondozási keretek elérhetőségének, a megfizethetőségnek és a színvonalnak a dimenziójára, valamint az egészségügyi ellátás és a tartós ápolás-gondozás integrálására is. Az ötödik országspecifikus ajánlás, amelyet Lengyelországnak adtak ki, a tartós ápolásnak-gondozásnak a nők munkaerőpiaci részvételével összefüggésben történő biztosítására összpontosít, és ennek megvizsgálására a Foglalkoztatási Bizottsággal közösen került sor.

²⁴ A Tanács ajánlása a megfizethető, magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről.

²⁵ Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Észtország, Franciaország, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szlovénia.

Az országspecifikus vizsgálatokból egyértelműen kiderültek az alábbiak:

- A népesség előregedésével összefüggésben az összes vizsgált tagállam lépéseket tesz annak érdekében, hogy javítsa a megfelelő és költségvetési szempontból fenntartható, színvonalas tartós ápolás-gondozás biztosítását. Mivel az ismertetett intézkedések közül sok még végrehajtásra vár, vagy még csak nagyon rövid ideje van hatályban, folytatni kell hatékonyságuk és költségvetési hatásuk értékelését. Emellett az ismertetett intézkedések közül sok a tartós ápolási-gondozási rendszerek sajátos kihívásainak kezelését, nem pedig a rendszerszintű változtatásokat célozza.
- A gondozási rendszerek fenntarthatóságának javítására irányuló erőfeszítések közé tartoznak a hozzáférés regionális különbségeinek szabályozására és kezelésére (Ausztria, Észtország), illetve az egészségbiztosítási és a tartós ápolási-gondozási biztosítási rendszer reformjára (Szlovénia) irányuló jogszabályi változtatások. Belgium olyan szabályozási kereteket hozott létre, amelyek kiadásnövelési szabályt tartalmaznak, illetve amelyek célja a bentlakásos gondozás kínálata és az iránta jelentkező igények közötti eltérések kezelése.
- A jelentések szerint nagyobb hangsúlyt kapnak a következők: az idők színvonalasabb és alternatív elhelyezési formáinak biztosítása, többek között az intézményi gondozásról a közösségi gondozásra való átállás javítására irányuló javasolt beruházások révén (Ausztria, Belgium, Szlovénia); nemzeti minőségi előírások kidolgozása (Szlovénia), vagy az otthoni gondozásra vonatkozó minimumszabályok kialakítása, valamint a központi kormányzat és a helyi önkormányzatok szerepe tekintetében útmutatások és fogalommeghatározások kidolgozása (Észtország). Az osztrák erőfeszítések fontos részét képezik a *közösségi ápolók*, akiket központi kapcsolattartó személynek jelölnek ki, és azzal a feladattal bízzák meg őket, hogy elősegítsék az emberek és a gondozók közötti érintkezést.

- Hangsúlyozták a munkaerővel kapcsolatos kihívásokat (Ausztria, Belgium), amelyeket az ápolási és gondozási alapképzésben részt vevő személyeknek nyújtott támogatási intézkedések, a tartós ápolási-gondozási ágazatban végzett munka vonzerejének növelése (Ausztria), a továbbképzési és átképzési intézkedések (Észtország), valamint az informális gondozóknak nyújtott támogatás különböző formáinak biztosítása révén kezelik. Különös figyelmet fordítanak továbbá a digitalizációban és az egyéb innovatív megoldásokban rejlő lehetőségekre.

b) A tartós ápolásról-gondozásról folytatott tematikus megbeszélés eredménye

Az e szakpolitikai terület vonatkozásában folytatott tematikus megbeszélésnek a *Long-term care social protection models in the EU (Tartós ápolásra-gondozásra irányuló szociális védelmi modellek az EU-ban)* című tanulmány ismertetése adott keretet. A tanulmány feltérképezi a formális szolgáltatásoknak az informális gondozásra való támaszkodáshoz képest megfigyelhető elterjedtségét, valamint az állami beavatkozás különböző módozatait (pénzbeli ellátások és szolgáltatások). A tanulmányban szereplő megállapítások szerint a tartós ápolási-gondozási igényeket legjobban azok a modellek fedik le, amelyek erős állami szerepvállalásra támaszkodnak, és amelyekben kulcsszerepet tölt be a természetbeni ellátás. A spektrum ezzel ellentétes végén a korlátozott állami beavatkozás áll, amely a tartós ápolásra-gondozásra szoruló idősök körében alacsony lefedettségű arányokkal, valamint a szegénység és a társadalmi kirekesztődés fokozottabb kockázatával jár.

Ezzel összefüggésben az SPC keretében folytatott tematikus megbeszélés középpontjában a megfizethető, magas színvonalú tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása állt, figyelembe véve ugyanakkor a fenntarthatóság mögöttes szükségességét, valamint a formális gondozási szolgáltatások és az informális gondozás közötti egyensúlyt:

- Annak ellenére, hogy Európában heterogének a tartós ápolási-gondozási rendszerek, a tagállamok között jelentős eltérések mutatkoznak a tartós ápolás-gondozás megszervezése, biztosítása és finanszírozása terén, továbbra is vannak közös kihívások a hozzáférés, a megfizethetőség, a színvonal és a munkaerő tekintetében.

- E kihívások kezeléséhez egy sor különböző reformra van szükség. Tekintettel arra, hogy a tartós ápolás-gondozás szorosan kapcsolódik a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátáshoz és a foglalkoztatáshoz, átfogó és horizontális intézkedésekre van szükség. A politikamix szükséges összetevőiként jelölték meg a megelőzést célzó megközelítéseket és a korai beavatkozást, a tartós ápolás-gondozás és az egészségügyi alapellátás közötti integrációt, valamint a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások személyközpontú megközelítések révén történő célzottabbá tételét.
- A tartós ápolás-gondozás iránti növekvő igény kielégítése nagymértékben függ attól, hogy elegendő számú képzett gondozó áll-e rendelkezésre. A családok szerkezetében megfigyelhető változások, valamint a nők munkaerőpiaci részvételének növekedése minden bizonnyal az informális gondozás elérhetőségének a csökkenéséhez fog vezetni. Jelentős munkahelyteremtési potenciálja ellenére a tartós ápolást-gondozást jelenleg a rossz munkakörülmények, az alacsony bérek és a magas fluktuáció jellemzi. Ezzel összefüggésben kulcsfontosságú intézkedési területként jelölték meg az ápolási-gondozási ágazat vonzerejének növelését, többek között a munkakörülmények javítása és a magasabb bérek, valamint a képzés révén. Az informális gondozók igényeinek kezelése további intézkedéseket tehet szükségessé, így például a gondozásért járó jóváírások biztosítását, a mentálhigiénés támogatást és az átmeneti szabadságot. Mivel a munkavállalók és az informális gondozók nagy többsége nő, az ágazatbeli munkakörülmények javítását célzó intézkedések a nemek közötti egyenlőséget is támogatják.
- Intézkedésekre van szükség annak biztosítása érdekében is, hogy a rászorulóknak indokolatlan pénzügyi terhek nélkül férhessenek hozzá a gondozáshoz. E célból több ország lépéseket tesz annak érdekében, hogy szociális védelmi rendszerük részévé tegyék a formális tartós ápolást-gondozást. E védelem nélkül a tartós ápolás-gondozás összköltsége sok európai számára megfizethetetlen.

- A tagállamok erőfeszítéseket tesznek a gondozási szolgáltatások költséghatékonyságának növelésére is, többek között új technológiák alkalmazásával, valamint a korai beavatkozási és megelőzési intézkedésekre való összpontosítással. A bentlakásos gondozási modell és a helyben történő öregedési stratégiák – többek között az otthoni gondozás és a közösségi gondozás – közötti megfelelő egyensúly biztosítása a nemzeti reformprogramok egyik fő elemét jelenti. Ez kedvező hatást gyakorolhat az egyének jóllétére, miközben növeli a kiadások költséghatékonyságát. Ugyanakkor az európai népesség előrejedése következtében várhatóan nőni fog a legyengült idős emberek aránya, és ennek megfelelően a bentlakásos gondozási keretekre való igény, így gondosan értékelni kell a jövőbeli szükségleteket annak biztosítása érdekében, hogy az intézmények teljesítsék az idősokkal szembeni kötelezettségeiket.
- A megbeszélés azt is megerősítette, hogy az idősödő népesség tartós ápolási-gondozási igényeinek kezelése érdekében javítani kell az adatok minőségét és rendelkezésre állását, valamint lehetővé kell tenni hatékony szakpolitikák és intézkedések kidolgozását. E célból az SPC a mutatókkal foglalkozó munkacsoportján keresztül továbbra is együtt fog működni a Bizottsággal a tartós ápolásra-gondozásra vonatkozó közös uniós mutatók kidolgozásában, és különösen a megfizethető, magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásának nyomon követésére szolgáló mutatók keretrendszerének létrehozásában.

Mellékletek:

- 1. A 2023. évi országspecifikus ajánlások EMCO általi vizsgálatának eredménye**
- 2. A 2023. évi országspecifikus ajánlások SPC általi vizsgálatának eredménye**
- 3. A 2023. évi országspecifikus ajánlások EMCO és SPC általi közös vizsgálatának eredménye**